

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

СПРАВА «ГЛІНОВ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(Заява № 13693/05)

Рішення

СТРАСБУРГ

19 листопада 2009 року

ОСТАТОЧНЕ

19/02/2010

Текст рішення може зазнати редакційної правки.

У справі «Глінов проти України»

Європейський суд з прав людини (п'ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

Пеер Лоренцен (Peer Lorenzen), Голова,

Рената Ягер (Renate Jaeger),

Карел Юнгвірт (Karel Jungwiert),

Марк Віллігер (Mark Villiger),

Миряна ЛазароваТрайковська (Mirjana Lazarova Trajkovska),

Здравка Калайджієва (Zdravka Kalaydjieva), судді,

Михайло Буроменський (Mykhaylo Buromenskiy), суддя ad hoc,

а також Стефан Філіпс (Stephen Phillips), заступник Секретаря секції,

після наради за зачиненими дверима 20 жовтня 2009 року,

постановляє таке рішення, ухвалене того ж самого дня:

ПРОЦЕДУРА

1. Справу порушено за заявою (№ 13693/05), поданою проти України до Суду 4 квітня 2005 року громадянином Казахстану Миколою Андрійовичем Гліновим (далі — заявник) відповідно до статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція).

2. Заявника, якому було надано право на правову допомогу в Суді, представляв п. В. В. Шепетука, адвокат, що практикує в м. Харкові. Уряд України (далі — Уряд) представляв його Уповноважений — п. Юрій Зайцев.

3. Заявник стверджував, зокрема, що його тримання під вартою було незаконним та що під час перебування у відділі міліції він зазнав поганого поводження, а також що умови тримання під вартою були незадовільні.

4. 16 травня 2006 року Суд вирішив вилучити заяву з реєстру справ відповідно до статті 37 Конвенції у зв'язку з тим, що заявник не відповів на численні запити Суду про надання документів на підтвердження скарг.

5. 26 травня 2006 року до Суду надійшов лист від 15 травня 2006 року, в якому заявник відмовився від розгляду своєї заяви Судом, стверджуючи, що адміністрація слідчого ізолятора (далі — СІЗО) не відправила до Суду один з його листів і що на нього повсюдно чиниться тиск.

6. 25 вересня 2006 року Суд вирішив поновити заяву в реєстрі справ відповідно до пункту 2 статті 37 Конвенції, направити Уряду скарги заявника на стверджуване втручання органів державної влади у його право на повагу до кореспонденції, а також відкласти розгляд його скарг за статтями 3 та 5 Конвенції, направивши Уряду запит про надання копій всіх документів щодо попереднього ув'язнення заявника (відповідних підстав і тривалості) та щодо поводження з ним під час тримання під вартою, зокрема, у зв'язку з його скаргою на погане поводження і неналежні умови тримання під вартою. Відповідно до пункту 3 статті 29 Конвенції Суд вирішив одночасно розглядати питання щодо прийнятності та суті заяви.

ЩОДО ФАКТІВ

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

7. Заявник, 1978 року народження, нині відбуває покарання у виправній колонії № 76, Рівненська область.

А. Попереднє ув'язнення заявника

1. З 19 до 21 жовтня 2003 року

8. За твердженням заявника, його було затримано та піддано поганому поводженню з 19 до 21 жовтня 2003 року під час перебування у відділі міліції. З цього приводу відсутня додаткова інформація та документи.

2. З 31 жовтня 2003 року до 23 березня 2006 року

9. Увечері 31 жовтня 2003 року заявника та ще одну особу було затримано співробітниками Фонтанського відділу міліції Комінтернівського РВ УМВС України в Одеській області під час вчинення розбою та незаконного заволодіння транспортним засобом. Згідно із показаннями, які пізніше було отримано принаймні від двох свідків (див. пункт 23 нижче), заявник намагався втекти і чинив опір співробітникам міліції.

10. За твердженням заявника, зізнання у вчиненні кількох грабежів від нього домоглися катуванням. Він стверджував, зокрема, що його сильно побили гумовими кийками, підвішували з викрученими за спину руками і застосовували електрошокові пристрої.

11. 1 листопада 2003 року заявник підписав протокол затримання, у якому підтвердив, що йому було роз'яснено його процесуальні права.

12. Того самого дня заявника помістили до Комінтернівського ізолятора тимчасового тримання, де його оглянув лікар, який задокументував наявність у нього синця під лівим оком.

13. 4 листопада 2003 року слідчий вніс до Комінтернівського районного суду Одеської області (далі — Комінтернівський суд) подання про обрання заявникові запобіжного заходу у вигляді взяття під варту. Слідчий зазначив, що заявник підозрюється у вчиненні тяжких злочинів (трьох грабежів, поєднаних з насильством, які було вчинено 22, 26 і 31 жовтня 2003 року), не має постійного місця проживання і має судимість, а отже, існує ризик, що, залишившись на волі, він перешкоджатиме слідству або переховуватиметься. Згідно з поданням слідчого заявник повністю визнав свою вину.

14. Того самого дня Комінтернівський суд, погодившись із доводами слідчого, виніс постанову про взяття заявника під варту.

15. 26 грудня 2003 року Комінтернівський суд подовжив строк тримання заявника під вартою на чотири місяці, обґрунтувавши своє рішення необхідністю завершити розслідування у справі.

16. 15 червня 2004 року заявник постав перед судом.

17. Матеріали справи не містять жодних інших документів стосовно тримання заявника під вартою.

В. Умови тримання заявника під вартою

18. Поскаржившись, у загальному, на умови тримання під вартою, заявник описав їх лише у відповідь на інформацію, надану Урядом.

19. Згідно з інформацією Уряду з 7 листопада 2003 року до 3 листопада 2006 року заявника тримали в п'ятнадцяти різних камерах, площа найменшої з яких становила 7,17 кв. м (заявник провів у ній три з половиною місяці ще з однією особою), а площа найбільшої — приблизно 34,1 кв. м (заявник провів у ній п'ятнадцять днів, разом з одинадцятьма іншими особами). У кожній камері був туалет, відокремлений від житлової частини приміщення, достатнє природне і штучне освітлення, функціонували системи опалення, вентиляції, водопостачання і каналізації.

20. Відповідно до довідки адміністрації Одеського СІЗО (дату не зазначено) у приміщеннях СІЗО регулярно проводилися заходи з дезінфекції, дезінсекції та дератизації.

21. Уряд надав кілька кольорових фотографій камер, у яких тримали заявника. На фотографіях камери виглядають чистими, і видається, що незадовго перед фотографуванням у них проводили ремонт. У камерах забезпечується достатнє природне освітлення; санвузли відокремлені від житлової частини камери і, як видається, у них підтримується чистота.

22. Заявник заперечував точність поданої Урядом інформації стосовно кількості затриманих, що припадала на одну камеру, і стверджував, що кількість осіб під вартою, яких тримали в камерах, була більшою, ніж зазначав Уряд. Він також стверджував, що його не тримали в камерах, фотографії яких подав Уряд.

С. Засудження заявника судом

23. 23 березня 2006 року Малиновський районний суд м. Одеси (далі — Малиновський суд), до якого незазначеної дати було передано справу з Комінтернівського суду, визнав заявника винним у трьох епізодах розбою, вчинених за попередньою змовою групою осіб 22, 27 і 31 жовтня 2003 року, і призначив йому покарання у вигляді чотирнадцяти років позбавлення волі з конфіскацією всього особистого майна. Вмотивовуючи вирок, суд спирався, зокрема, на показання осіб, потерпілих від трьох розбоїв, медичні висновки стосовно тілесних ушкоджень, яких вони зазнали під час вчинення цих злочинів, а також речові докази (певні предмети, які було вилучено у заявника і які потерпілі впізнали як викрадені; два ножі, молоток і мішок, виявлені в машині, залишеній підсудними незадовго перед затриманням). Суд також заслухав двох осіб, які були очевидцями затримання заявника 31 жовтня 2003 року і згідно з показаннями яких він чинив опір працівникам міліції і намагався втекти з місця вчинення злочину. Крім того, у вирoku зазначено, що обидва підсудні повністю зізналися у вчиненні злочинів, обвинувачення в яких їм було пред'явлено 4 листопада 2003 року, і, відповідно, визнавали свою вину протягом усього досудового слідства. Суд розглянув їхні скарги на жорстоке поводження в міліції, які вони вперше заявили під час судового розгляду, та визнав їх необґрунтованими. Зокрема, суд зауважив, що вони не зверталися з такими скаргами під час досудового слідства і що обставини справи (як було підтверджено очевидцями затримання та працівниками міліції, що здійснювали затримання і яких допитав суд) свідчать про те, що синець на обличчі заявника, наявність якого було зафіксовано 1 листопада 2003 року, міг виникнути внаслідок його бійки з працівниками міліції перед його затриманням.

24. 22 травня 2007 року апеляційний суд Одеської області залишив вирок без змін.

25. Заявник подав касаційну скаргу, стверджуючи, що обвинувальний вирок в його справі не ґрунтується на достатніх доказах. У касаційній скарзі не містилися скарги на погане поводження під час перебування у відділі міліції.

26. Сторони не надали інформацію про результат судового провадження. Але, як свідчать матеріали справи, Верховний Суд України відмовив у задоволенні касаційної скарги заявника.

Д. Листування заявника із Судом

27. Листи заявника від 30 березня, 10 травня, 9 червня, 12 липня, 28 листопада, 8 і 15 грудня 2005 року, а також 20 березня, 16 травня і 3 листопада 2006 року надійшли до Суду разом із супровідними листами, підписаними начальником Одеського СІЗО, у кожному з яких стисло повідомлялося про зміст відповідного листа заявника (наприклад: «До цього листа додається скарга обвинуваченого Глінова стосовно його прав і проведення розслідування в його справі», «...стосовно його справи і дій працівників міліції», «...стосовно дій судді», «...стосовно захисту його прав», «... стосовно відкликання справи» тощо).

28. На першій сторінці кожного з вісімнадцяти листів, надісланих заявником Суду, проставлено штамп СІЗО із вписаною датою відправлення (вісім з цих листів було відправлено до 21 грудня 2005 року, а решта десять — у різні дати після 21 грудня 2005 року — див. пункт 38 нижче).

29. 3 травня 2005 року по березень 2006 року Секретаріат Суду вісім разів звертався до заявника з проханням подати документи на підтвердження скарг за статтями 3 і 5 Конвенції.

30. Після кожного звернення від заявника надходив лист, у якому він повідомляв, що в СІЗО немає можливостей копіювання і він переписуватиме документи від руки; що факти в його справі не потребують роз'яснення; що шанси вступу України до Європейського Союзу незначні, якщо враховувати порушення, про які йдеться в його справі; що свідки, як він стверджував без відповідного пояснення, потребують забезпечення їхньої безпеки. При цьому заявник конкретно не згадував відповідний запит Суду.

31. Листи заявника йшли до Суду в середньому від двох тижнів до двох місяців після їх відправлення.

32. Матеріали справи містять копії шістнадцяти проштампованих повідомлень з поштового відділення «Одеса-59» до адміністрації СІЗО на підтвердження факту отримання відділенням кореспонденції від осіб, узятих під варту (включаючи заявника), для відправлення до Суду в Страсбурзі. Також надано копії витягів із журналів СІЗО вхідної і вихідної кореспонденції та копії «повідомлень про вручення поштового відправлення», підписані посадовими особами СІЗО.

33. У період з кінця грудня 2005 року до квітня 2006 року (точну дату не задокументовано через технічну помилку) Суд одержав від заявника лист від 13 грудня 2005 року на десяти сторінках, у якому він виклав у загальних рисах своє бачення реформи установ системи виконання покарань в Україні, спрямованої на покращення умов тримання під вартою. Лист надійшов із супровідним листом від адміністрації СІЗО, датованим 15 грудня 2005 року, згідно з яким лист було зареєстровано за номером 5-3-Г-1087. Матеріали справи містять копію поштової квитанції від 16 грудня 2005 року, що підтверджує відправлення, зокрема й листа за номером 5-3-Г-1087 від пана Глінова.

34. У листі від 15 травня 2006 року, який надійшов до Суду 26 травня 2006 року, заявник відмовився від розгляду своєї заяви Судом, пославшись на «невідправлення [адміністрацією СІЗО] до Суду його листа від 13 грудня 2005 року на п'ятдесяті трьох

сторінках; на часткову зміну 23 грудня 2005 року висунутих проти нього обвинувачень; на постанову суду і на ... надзвичайний тиск з боку відповідних органів...»

35. 23 травня 2006 року Суд надіслав заявникові листа, яким повідомляв його про вилучення заяви з реєстру справ за рішенням комітету 16 травня 2006 року.

36. 2 жовтня 2006 року Суд поінформував заявника про поновлення заяви в реєстрі справ та про повідомлення про неї Уряду, яке було відправлено 25 вересня 2006 року.

37. Після направлення заяви Уряду листування заявника із Судом триває й далі, і деякі з листів заявника надходять зі штампом СІЗО (див. пункт 28 вище).

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

38. Стаття 13 Закону України «Про попереднє ув'язнення» в редакції, чинній до 1 грудня 2005 року (внесені зміни й доповнення набрали чинності 21 грудня 2005 року), передбачала право адміністрації місця попереднього ув'язнення переглядати заяви, скарги і листи осіб, узятих під варту, за винятком кореспонденції, адресованої Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини і прокуророві, яка переглядові не підлягала.

39. Змінами від 1 грудня 2005 року, внесеними до цього закону, до переліку винятків було додано також кореспонденцію, адресовану Суду.

40. В Інструкції з організації перегляду кореспонденції осіб, які тримаються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах, затвердженій наказом Державного департаменту України з питань виконання покарань № 13 від 25 січня 2006 року, зазначене положення конкретизується таким чином:

«1.5. ...Листування засуджених та осіб, узятих під варту, з Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини, Європейським судом з прав людини, а також іншими відповідними органами міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна, уповноваженими особами таких міжнародних організацій та прокурором переглядові не підлягають і не пізніше як у добовий строк надсилаються за належністю або вручаються засудженим чи особам, узятим під варту...

2.4. Засуджені чи особи, узяті під варту, у присутності інспектора особисто запечатують у конверти кореспонденцію, адресовану Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини, Європейському суду з прав людини, а також іншим відповідним органам міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна, уповноваженим особам таких міжнародних організацій та прокурору. Кореспонденція, що надійшла від Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Європейського суду з прав людини, а також інших відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна, уповноважених осіб таких міжнародних організацій та прокурора, засудженими чи особами, узятими під варту, розпечатується особисто в присутності інспектора. ...»

III. ВІДПОВІДНЕ МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

41. У статті 3 Європейської угоди про осіб, які беруть участь у процесі Європейського суду з прав людини (ратифікована Україною 4 листопада 2004 року і набрала чинності стосовно України 1 січня 2005 року), зазначено:

«1. Договірні Сторони поважають право осіб, згаданих у пункті 1 статті 1 цієї Угоди, на безперешкодне листування з Комісією і Судом.

2. Стосовно затриманих осіб здійснення цього права, зокрема, передбачає, що:

- а) навіть якщо компетентні органи здійснюють перевірку їхньої кореспонденції, вона відправляється та доставляється без надмірних затримок і без змін;
- б) до таких осіб не застосовуються дисциплінарні заходи у жодній формі у зв'язку з будь-яким повідомленням, надісланим до Комісії чи Суду належними каналами;
- с) у зв'язку з будь-якою заявою, поданою до Комісії чи Суду, чи будь-якою процедурою, пов'язаною з нею, такі особи мають право листуватися та спілкуватися конфіденційно з адвокатом, який має право виступати в судах країни, в якій їх затримано.

3. Державний орган не може втручатися у здійснення попередніх пунктів, крім як згідно з законом та у випадках, необхідних у демократичному суспільстві в інтересах національної безпеки, для розкриття або переслідування кримінального злочину або для захисту здоров'я людей».

ЩОДО ПРАВА

I. СКАРГА ПРО ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 8 КОНВЕНЦІЇ

42. Зважаючи на те, що на багатьох листах заявника, відправлених до Суду, проставлено штамп СІЗО і вони надходили разом із супровідними листами адміністрації СІЗО, яка стисло повідомляла про зміст відповідного листа заявника, Суд визнав за доцільне порушити з власної ініціативи питання про дотримання Україною вимог статті 8 Конвенції у зв'язку з переглядом кореспонденції заявника, адресованої Суду. У відповідних положеннях цієї статті зазначено:

«1. Кожен має право на повагу до своєї ... кореспонденції...

2. Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб».

A. Щодо прийнятності

43. Уряд доводив, що заявник не вичерпав усіх доступних йому національних засобів юридичного захисту, оскільки не звернувся до прокурора чи національних судів зі скаргою на перегляд його кореспонденції. Зокрема, Уряд посилався у зв'язку з цим на статтю 55 Конституції України, згідно з якою будь-які рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів владних повноважень можуть бути оскаржені в національному суді. Він також посилався на статтю 13 Закону України «Про попереднє ув'язнення», яка передбачає триденний строк для відправлення скарг, адресованих органам прокуратури, а також на статтю 22 цього Закону та статті 44 і 45 Закону України «Про прокуратуру України», які стосуються прокурорського нагляду за дотриманням закону в місцях тримання під вартою. Крім того, Уряд посилався на статтю 9 Конституції, згідно з якою ратифіковані [Верховною Радою України] міжнародні договори є частиною національного законодавства України, і доводив, що заявник мав можливість звернутися зі скаргою про порушення його права, гарантованого Конвенцією, до національних органів.

44. Заявник з цим не погоджувався. Він стверджував, що до 1 грудня 2005 року закон передбачав обов'язковий перегляд кореспонденції осіб, узятих під варту, за винятком листування з Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини і прокурором, але

навіть після набрання чинності змінами до закону, які заборонили перегляд листування осіб, узятих під варту, із Судом, практика перегляду їхньої кореспонденції здійснювалася й далі і очевидно вважалася правомірною. Крім того, заявник стверджував, що йому було невідомо про перегляд його листів до Суду адміністрацією СІЗО, тому він не мав змоги звернутися з відповідною скаргою.

45. Суд зазначає, що до 21 грудня 2005 року (дата набрання чинності змінами, внесеними до Закону України «Про попереднє ув'язнення» від 1 грудня 2005 року) листи заявника перевірялися посадовими особами слідчого ізолятора відповідно до статті 13 зазначеного Закону, яка передбачала можливість перегляду всіх листів осіб, узятих під варту, за винятком листів, адресованих прокуророві та Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини. Це означає, що звернення заявника зі скаргою в цьому зв'язку до прокурора або до суду не мало б шансів на успіх, оскільки жоден з цих органів не був уповноважений скасувати законодавчий припис, що лежав в основі такої практики.

46. Що стосується тверджень Уряду про невичерпання засобів юридичного захисту в частині скарг, заявлених після 21 грудня 2005 року, то Суд бере до уваги твердження заявника про те, що йому було зовсім невідомо про здійснення перегляду його кореспонденції, а також про той факт, що Уряд не подав інформації на спростування такого твердження. Отже, Суд вважає, що заявникові не можна дорікати за незвернення зі скаргою на дії, обізнаність заявника щодо яких не доведено. У будь-якому разі, Уряд не довів, яким чином засоби юридичного захисту, на які він посилався, могли б виправити ситуацію заявника.

47. Звідси випливає, що заперечення, подане Урядом з посиланням на неприйнятність заяви у зв'язку з невичерпанням засобів юридичного захисту, має бути відхилене.

48. Суд вважає, що ця скарга не є явно необґрунтованою у значенні пункту 3 статті 35 Конвенції. Суд також зазначає, що вона не є непринятною за якихось інших підстав. Отже, вона оголошується прийнятною.

В. Щодо суті

1. Доводи сторін

49. Заявник доводив, що обставини його справи свідчать про порушення статті 8 Конвенції.

50. Уряд утримався від висловлення своєї позиції стосовно суті скарги.

2. Оцінка Суду

(а) Наявність втручання

51. Суд зауважує, що значна частина листів заявника позначена штампом СІЗО і що ці листи супроводжувалися листами посадових осіб СІЗО, в яких вони стисло повідомляли про зміст відповідного листа заявника (див. пункти 27 і 28 вище).

52. За цих обставин Суд вважає, що в СІЗО розпечатували і читали листи заявника (див. для порівняння рішення у справі «Кисилевські проти Польщі» (*Kisielewski v. Poland*), № 26744/02, п. 26, від 7 липня 2009 року).

53. Отже, посадові особи СІЗО переглядали листи заявника до Суду, що становило «втручання» в його право на повагу до своєї кореспонденції, гарантоване статтею 8 Конвенції.

(b) Чи було втручання виправданим відповідно до пункту 2 статті 8 Конвенції

54. Суд повторює, що будь-яке «втручання органів державної влади» у право на повагу до кореспонденції суперечитиме статті 8 Конвенції, якщо воно здійснюється не «згідно із законом», не має однієї або кількох законних цілей, зазначених у пункті 2 цієї статті, і якщо не є «необхідним у демократичному суспільстві» для досягнення таких цілей (див., серед багатьох інших джерел, рішення у справах *«Сільвер та інші проти Сполученого Королівства»* (*Silver and Others v. the United Kingdom*) від 25 березня 1983 року, серія А, № 61, с. 32, п. 84, *«Кемпбелл проти Сполученого Королівства»* (*Campbell v. the United Kingdom*) від 25 березня 1992 року, серія А, № 233, с. 16, п. 34, і *«Недбала проти Польщі»* (*Niedbala v. Poland*), № 27915/95, п. 78, від 4 липня 2000 року).

55. Суд зазначає, що заявник почав листування з Судом 4 квітня 2005 року і надалі, коли його справа перебувала на розгляді в Суді, не припиняв листування з ним. Суд зауважує, що правові норми стосовно контролю за кореспонденцією ув'язнених, якою вони обмінюються із зовнішнім світом, зокрема із Судом, було змінено 1 грудня 2005 року (21 грудня 2005 року ці зміни набрали чинності), але кореспонденція заявника, адресована Суду, переглядалася адміністрацією СІЗО як до, так і після зазначеної дати. Тому Суд має розглянути ці два періоди окремо, щоб з'ясувати, чи був такий перегляд правомірним у світлі пункту 2 статті 8 Конвенції протягом кожного з них.

i. Період до 21 грудня 2005 року

56. Зважаючи на свій висновок, наведений у пункті 45 вище, Суд визнає, що до 21 грудня 2005 року листування заявника з Судом переглядалося відповідно до вимог національного законодавства.

57. Раніше Суд уже встановив, що чинні на той час положення національного законодавства не визначали з достатньою чіткістю межі та способи здійснення відповідних дискреційних повноважень, наданих органам влади стосовно перегляду кореспонденції осіб, узятих під варту, у зв'язку з чим такий перегляд суперечив вимозі законності, встановленій пунктом 2 статті 8 Конвенції (див. рішення у справі *«Сергій Волосюк проти України»* (*Sergey Volosyuk v. Ukraine*), № 1291/03, п. 86, від 12 березня 2009 року).

58. Суд не бачить підстав для іншого висновку у справі, що розглядається.

59. Отже, мало місце порушення статті 8 Конвенції у зв'язку з переглядом кореспонденції, якою заявник обмінювався із Судом до 21 грудня 2005 року.

ii. Період після 21 грудня 2005 року

60. Беручи до уваги той факт, що з 21 грудня 2005 року діє чітко сформульована заборона перегляду кореспонденції, якою ув'язнені обмінюються із Судом (див. пункти 39 і 40 вище), Суд визнає, що перевірка листування заявника із Судом після зазначеної дати (див. пункти 27 і 28 вище) суперечила національному законодавству, а отже, таке втручання здійснювалося не «згідно із законом» у значенні пункту 2 статті 8 Конвенції.

61. Тому Суд не вважає за необхідне з'ясовувати, чи було дотримано в цій справі інші вимоги пункту 2 статті 8, і постановляє, що мало місце порушення цього положення у

зв'язку з переглядом кореспонденції, якою заявник обмінювався із Судом після 21 грудня 2005 року.

II. СКАРГА НА ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 34 КОНВЕНЦІЇ

62. Суд зазначає, що заявник не задовольнив вимогу Суду про подання документів, що стосуються його справи, про що Суд нагадував заявникові вісім разів (див. пункт 29 вище). Крім того, заявник попросив не розглядати його заяву, стверджуючи, зокрема, що адміністрація СІЗО не надіслала його лист до Суду і що він зазнає тиску з боку відповідних посадових осіб.

63. Суд вважає, що згадані вище факти дають підстави для порушення питання про перешкоджання органами влади ефективному здійсненню заявником свого права на індивідуальну заяву, гарантованого статтею 34 Конвенції, яка проголошує:

«Суд може приймати заяви від будь-якої особи, неурядової організації або групи осіб, які вважають себе потерпілими від допущеного однією з Високих Договірних Сторін порушення прав, викладених у Конвенції або протоколах до неї. Високі Договірні Сторони зобов'язуються не перешкоджати жодним чином ефективному здійсненню цього права».

А. Доводи сторін

64. Уряд доводив, що спілкування заявника із Судом було вільним від будь-якого втручання з боку органів влади. Уряд заявляв, зокрема, що адміністрація СІЗО відправляла його листи до Суду і вручала йому листи від Суду сумлінно і вчасно. На підтвердження цього Уряд надав копії відповідних сторінок журналів, в яких в СІЗО реєструвалася вхідна і вихідна кореспонденція, а також копії повідомлень з поштового відділення «Одеса-59» «про вручення поштового відправлення», підписані посадовими особами СІЗО.

65. Заявник, зі свого боку, піддав критиці існуючий порядок відправлення і доставки кореспонденції, зазначивши, що у відповідних журналах і на згаданих вище повідомленнях («про вручення поштового відправлення») немає його підписів. Він також доводив, що Уряд не подав будь-яких документальних доказів, які підтверджували б факти відправлення кореспонденції заявника до Суду.

В. Оцінка Суду

66. Суд повторює, що надзвичайно важливою умовою ефективного функціонування механізму подання індивідуальних заяв, передбаченого статтею 34 Конвенції, є забезпечення заявникам можливості вільно спілкуватися з конвенційними органами, не зазнаючи тиску в будь-якій формі з боку органів влади, спрямованого на те, щоб змусити їх відкликати або змінити свої скарги. Словосполучення «тиск у будь-якій формі» слід розуміти як таке, що означає не лише акти прямого примусу та відвертого залякування заявників чи їхніх представників, а й інші неправомірні опосередковані дії або контакти, метою яких є позбавлення їх наміру чи бажання звертатися зі скаргами до конвенційних органів (див. рішення у справах «Курт проти Туреччини» (*Kurt v. Turkey*) від 25 травня 1998 року, п. 160, *Звіти* 1998-III, і «Танрікулу проти Туреччини» (*Tanrıkuļu v. Turkey*), [ВП], № 23763/94, п. 130, *ЄСПЛ* 1999-IV).

67. Для того, щоб з'ясувати, чи дотримала держава у справі, що розглядається, своїх зобов'язань за статтею 34 Конвенції, Суд має дослідити обставини справи та аргументи сторін у контексті таких трьох питань: 1) чи існують факти невідправлення

адміністрацією СІЗО кореспонденції заявника до Суду; 2) чи існують факти невручення кореспонденції Суду заявникові; і 3) чи чинили органи влади будь-який тиск на заявника, щоб позбавити його бажання надалі підтримувати свою заяву в Суді.

1. Скарга на невідправлення адміністрацією СІЗО кореспонденції заявника до Суду

68. Суд зазначає, що заявник стверджував про невідправлення адміністрацією СІЗО лише одного з його листів, який був датований 13 грудня 2005 року і містив п'ятдесят три сторінки.

69. Суд зауважує, що заявник не уточнив змісту цього листа і не надав жодної конкретної інформації стосовно обставин або причин невідправлення адміністрацією СІЗО цього листа чи її відмови відправити його. Водночас Уряд надав документальні підтвердження того факту, що лист заявника, позначений згаданою вище датою, адміністрація СІЗО передала поштовому відділенню для відправлення до Суду (див. пункт 32 вище); і справді, лист заявника (але — на десяти сторінках), датований зазначеним числом, надійшов до Суду без значної затримки (див. пункт 33 вище).

70. Беручи до уваги ці обставини і той факт, що всі попередні (і наступні) листи заявника були відправлені до Суду без значних затримок (див. пункт 31 вище), Суд відхиляє скаргу заявника як необґрунтовану (див. рішення у справі «Валасинас проти Литви» (*Valasinas v. Lithuania*), № 44558/98, п. 136, ЄСПЛ 2001-VIII).

2. Скарга про невручення адміністрацією СІЗО кореспонденції, адресованої Судом заявникові

71. Суд зазначає, що ця скарга заявника обмежується, по суті, критикою існуючого порядку вручення вхідної кореспонденції ув'язненим, від яких на практиці не вимагається підтверджувати її одержання своїм підписом. Суд також зауважує, що хоча в листах заявника, які надходили до Суду після неодноразових запитів Суду про подання документів, немає прямих посилань на ці запити, їхній зміст не свідчить про те, що заявник не одержав такі запити (див. пункт 30 вище). Отже, у матеріалах справи немає нічого, що свідчило б про те, що адміністрація СІЗО не вручила ті чи інші листи Суду заявникові.

72. Тобто в цій справі фактів перешкоджання врученню кореспонденції Суду заявникові не встановлено.

3. Скарга про тиск на заявника з боку органів влади з метою позбавлення його бажання підтримувати свою заяву в Суді

73. Суд зауважує, що на підтвердження своєї скарги заявник послався без будь-яких уточнень на зміну висунутих проти нього обвинувачень під час кримінального розслідування і так само без будь-яких уточнень — на якусь постанову суду, а також — на якийсь інший «тиск» з боку відповідних органів (див. пункт 34 вище).

74. Суд вважає, що заявник не навів жодного конкретного прикладу чинення на нього тиску з боку органів влади, і відхиляє його скарги як цілком безпідставні.

4. Загальний висновок

75. Беручи до уваги зазначені вище обставини і висновки, Суд визнає, що скаргу про перешкоджання здійсненню заявником свого права на індивідуальну заяву, гарантованого статтею 34 Конвенції, не підтверджено і що немає потреби в подальшому її розгляді.

III. СКАРГИ ПРО ПОРУШЕННЯ СТАТЕЙ 3 І 5 КОНВЕНЦІЇ

76. Посилаючись на статті 3 і 5 Конвенції, заявник стверджував, що він зазнав поганого поводження під час перебування у відділі міліції, що тримання його під вартою було незаконним, а умови тримання були неналежними.

77. Суд нагадує, що він неодноразово звертався з проханням надати документальне підтвердження згаданих вище скарг, але заявник не зробив цього, і вся відповідальність за невиконання цих запитів покладається на заявника (див. пункти 70, 72 і 74 вище).

78. Водночас Суд ураховує і ймовірність виникнення певних проблем при спробах заявників зібрати докази стосовно тримання їх під вартою. Втім, Суд зазначає, що в цій справі заявник навіть не уточнив свої скарги у цьому зв'язку (див. пункт 18 вище), тоді як Уряд, зі свого боку, подав докази того, що умови тримання заявника під вартою не можна було вважати підставою для порушення питання за статтею 3 Конвенції (див. пункти 19–21 вище).

79. Отже, скарги заявника за статтями 3 і 5 Конвенції є явно необґрунтованими і мають бути відхилені відповідно до пунктів 3 і 4 статті 35 Конвенції.

IV. ІНШІ СКАРГИ НА ПОРУШЕННЯ КОНВЕНЦІЇ

80. Заявник скаржився, плутано пояснюючи свою позицію, на порушення статей 2, 6, 7, 11, 13 і 14 Конвенції. Він стверджував, зокрема, що його життя в небезпеці і його засуджено несправедливо.

81. Втім, виходячи з сукупності наявних матеріалів, Суд не встановив в тій мірі, в якій він є повноважним вивчати заявлені скарги, жодних ознак порушення прав та свобод, гарантованих Конвенцією.

82. Отже, ця частина заяви є явно необґрунтованою і має бути відхилена відповідно до пунктів 3 і 4 статті 35 Конвенції.

V. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

83. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію».

A. Шкода

84. Заявник вимагав 20 000 євро відшкодування моральної шкоди, оскільки, за його твердженням, порушення має серйозний характер.

85. Уряд висунув заперечення проти цієї вимоги, вважаючи її надмірною.

86. Суд вважає, що констатація порушення сама по собі становить достатню справедливую сатисфакцію за моральну шкоду, якої, можливо, зазнав заявник.

B. Судові та інші витрати

87. Заявник не вимагав відшкодування судових та інших витрат. Тому Суд не присуджує відшкодування.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД

1. *Оголошує* одноголосно скаргу про перегляд кореспонденції, якою заявник обмінювався із Судом, прийнятною.
2. *Оголошує* шістьма голосами проти одного інші скарги у заяві — неприйнятними.
3. *Постановляє* одноголосно, що мало місце порушення статті 8 Конвенції у зв'язку з переглядом кореспонденції, якою заявник обмінювався із Судом.
4. *Вирішує* шістьма голосами проти одного не розглядати скарги на перешкоджання здійсненню заявником свого права на індивідуальну заяву, гарантованого статтею 34 Конвенції.
5. *Постановляє* одноголосно, що констатація порушення статті 8 Конвенції сама по собі становить достатню справедливую сатисфакцію за моральну шкоду, якої зазнав заявник.
6. *Відхиляє* одноголосно решту вимог стосовно справедливої сатисфакції.

Учинено англійською мовою і повідомлено письмово 19 листопада 2009 року відповідно до пунктів 2 і 3 правила 77 Регламенту Суду.

Стефан ФІЛЛІПС
Заступник Секретаря

Пеєр ЛОРЕНЦЕН
Голова

Відповідно до пункту 2 статті 45 Конвенції та пункту 2 правила 74 Регламенту Суду до цього рішення додано окрему думку судді Калайджієвої, яка частково не збігається з позицією більшості.

ОКРЕМА ДУМКА СУДДІ КАЛАЙДЖІЄВОЇ, ЯКА ЧАСТКОВО НЕ ЗБІГАЄТЬСЯ З ПОЗИЦІЄЮ БІЛЬШОСТІ

Оголошуючи заяву прийнятною, більшість зазначила, що «Уряд не подав інформації на спростування ... твердження [заявника]» про те, що йому було зовсім невідомо про здійснюваний перегляд його кореспонденції» (якою він обмінювався із Судом), і вирішила, що «заявникові не можна дорікати за незвернення зі скаргою на дії, обізнаність заявника щодо яких не доведено» (пункт 46).

Я цілком згодна з цим висновком і підтримую висновок більшості про наявність порушення статті 8 у зв'язку з переглядом кореспонденції, якою заявник обмінювався із Судом до 21 грудня 2005 року. Підставою для такого висновку послужив той факт, що значну частину листів заявника було розпечатано, а деякі з його листів супроводжувалися листами посадових осіб СІЗО, у яких ті стисло повідомляли про їхній зміст, а також те, що «чинні положення національного законодавства не визначали з достатньою чіткістю межі та спосіб здійснення відповідних дискреційних повноважень, наданих органам влади стосовно перегляду кореспонденції осіб, узятих під варту» (пункт 57).

Погодившись із тим, що національне законодавство і практика не забезпечили захист кореспонденції заявника від втручання, про наявність якого він, можливо, не знав, я не в

зможі дійти висновку про те, чи намагався (і/або — якою мірою) заявник «подати документи на підтвердження його скарг за статтями 3 і 5 Конвенції» (див. пункт 77) і чи знав він про вимоги Суду подати додаткову інформацію. За таких обставин неможливо виключити ймовірність інших випадків втручання у листування заявника із Судом і/або визначити ступінь та характер таких втручань. Я також не в змозі розділити переконання більшості у тому, що лист заявника («але — на десяти сторінках»), який адміністрація СІЗО розпечатала і відправила зі своїм супровідним листом і який, як стверджується, складався з 53 сторінок, надійшов до Суду без значної затримки. Чи може Суд бути задоволений таким відправленням? Із висновків за статтею 8 логічно випливає: немає підстав виключати ймовірність того, що ті 43 сторінки, які, як стверджується, не дійшли до Суду, містили документальне підтвердження скарг заявника за статтями 3 і 5, якого вимагав Суд. Якщо саме так було насправді, тоді чи можна бути впевненим у тому, що не було ніякого перешкоджання здійсненню заявником свого права на індивідуальну заяву, гарантованого статтею 34? Беручи до уваги лист із проханням не розглядати заяву у зв'язку з чинним тиском та подальше відновлення заяви в реєстрі справ Суду, чи можна бути впевненим у тому, що заявник не зазнав «тиску в будь-якій формі» при здійсненні такого права?